

«Має бути комплексне врахування зауважень та пропозицій суб'єктів кінематографії»

Запитувала Лариса Брюховецька

Шановна Ларисо Іванівна, щиро дякуємо вам за увагу до роботи Ради з державної підтримки кінематографії України (далі – Рада). Поставлені вами питання були обговорені членами Ради на робочій зустрічі і вирішено надати наступні відповіді:

– *Як гадаєте, чому в нас до цієї Ради людей авторитетних і відомих своєю творчістю, з бездоганною репутацією, провідних режисерів, котрі багато зробили для престижу українського кіно, не рекомендують та не обирають?*

– Балотування до складу Ради з державної підтримки кінематографії України було відкритим, і кандидати самі визначились щодо бажання обиратись до її складу. Процес формування складу Ради передбачав розгляд заяв кандидатів на засіданні конкурсної комісії з відбору членів Ради, а також двох членів ради було визначено за поданням Держкіно України. В подальшому згідно із Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2024 року № 986-р було створено Раду у складі: Вярвельська Г. В. (юрист); Галімов А. А. (продюсер); Заря І. М. (демонстратор); Мула В. Р. (режисер-постановник, продюсер); Непиталюк А. А. (режисер-постановник); Осіпов А. О. (продюсер); Тарасов Д. В. (режисер-постановник); Шпилюк О. С. (економіст, кінознавець). Під час засідання Ради, яке відбулося 21 жовтня 2024 року, було обрано головою Ради Осіпова А. О., заступником голови Ради Зарю І. М., секретарем Ради Губу А. В., а також ухвалено процедурні рішення щодо розгляду скарг учасників 19 конкурсних відборів, вдосконалення процедур в роботі експертів, звернення до НАЗК, а також розглянуто питання порядку денного.

Це усі відомості, якими ми володіємо і можемо сповістити по суті вашого запитання. Інші відомості не є у нашому розпорядженні та/або є в області морально-етичних суджень.

– *Чи можливо повернутися до розгляду проектів «Конотопська битва», «Неймовірна. Олена Теліга»? Чи усе піде по найжджесній колії, і знову косяками підуть різні «буриштинові котли»?*

– Вказані проекти, як і всі інші проекти, які не на-

брали за оцінюванням експертів необхідної кількості балів, можуть бути учасниками інших конкурсних відборів Держкіно України. Діючими нормативними актами не встановлено заборон на участь проектів у наступних конкурсних відборах, так само й оцінка експерта під час попереднього конкурсного відбору не має значення для нових конкурсних відборів. Окрім цього, оцінювання є висловленням думки конкретного експерта і не може слугувати підставою для тверджень щодо неналежних якості чи культурної значущості конкретного проекту. Аналіз конкурсних відборів Держкіно України свідчить, що значна кількість проектів, що не отримали підтримки у попередніх конкурсах, були підтримані і отримали фінансування та успішне втілення у наступних періодах.

– *Як ви бачите формування Експертної ради, яка б фахово і справедливо попередньо оцінювала проекти, їхню мистецьку вартість?*

– Дане питання буде обговорюватися на наступних спільних нарадах Ради та Держкіно України щодо комплексного врахування зауважень та пропозицій суб'єктів кінематографії та громадськості щодо вдосконалення існуючого нормативного регулювання конкурсних відборів кінопроектів. Наразі висловлення публічної позиції Ради з цього питання є передчасним. Закликаємо вас надсилати ваші пропозиції з цього питання на адресу Ради.

– *Яким жанрам, темам особисто ви надаєте перевагу? І як думаєте, які наші фільми сьогодні потрібні Україні, українським і зарубіжним глядачам? Можливо, ви знаєте якісь проекти, що будуть пропонуватися і які ви будете підтримувати?*

– Рада насамперед керується положеннями закону «Про державну підтримку кінематографії» та підзаконними нормативно-правовими актами, якими передбачено різноманітні форми та напрямки державної підтримки кінематографії. Рада в цілому та кожен з її членів зокрема не можуть публічно оголошувати позиції до моменту вироблення єдиної державної політики з цих питань, оскільки це потенційно може

призвести до суперечностей та викривленого сприйняття інформації. При цьому, кожен з членів Ради, звісно, має свої міркування щодо пріоритетів у розвитку національного кіно. Ці позиції будуть висловлюватись на відповідних засіданнях Ради.

Голова Ради Андрій Осіпов, заступник голови Ради Ірина Заря. Члени Ради Галина Вярвельська,

Акім Галімов, Володимир Мула, Аркадій Непиталюк, Денис Тарасов, Олександр Шпилюк. 29 жовтня 2024

P.S. від редакції. На кіновиробництво в 2025 році в бюджеті країни - усього 204,1 млн грн, втричі менше, ніж торік. Відтак новоствореній Раді буде втричі менше клопоту з розподілом коштів.

«Опіум для народу»: телемедійне задзеркалля в Україні під час війни

Ольга Ямборко

В одному із нещодавніх дописів на своїй сторінці у Фейсбуку український кінорежисер Михайло Ілленко зазначив: «Серед численних проблемних питань нашого кіно є питання не дуже популярні: що знімати? як знімати? для кого знімати? Сьогодні все інше. Інша країна, інше наше місце у світі»¹. Загалом, так можна сказати і про українське мистецтво в цілому, перед яким повномасштабна війна ставить нові стратегічні завдання, адже мистецтво суб'єктивізує нас, наш національний контекст у зовнішньому світі, формує його ідентичність у своєму часі та організовує або щонайменше констатує напрями внутрішнього розвитку свого суспільства. Кіно у цьому зв'язку залишається тим медіатором, що має найбільший масовий вплив, а відтак потенційно здатне конкурувати з іншими чинниками, які формують соціальне тло, зокрема ідейно-психологічний стан суспільства. Природно, такою стратегією мистецтва та культури в Україні мала б опікуватись держава, зокрема з огляду на повномасштабну війну, яка загрожує самій державності. Тим паче, коли кіно як індустрія функціонує, і державі, внаслідок політичної кон'юнктури, яка склалась на сьогодні в Україні, належить тут пріоритет.

Умовно кіно в Україні нині можна розділити на прокатне, переважно художнє кіно, і кіноіндустрію як продукт медіагруп, що постала з контрольованого олігархічною системою телемедійного середовища. Про силу і чинник цього продукту у вигляді серіалів зайве казати після останніх президентських виборів в Україні.

Та чи будь-яке кіно, зняте в Україні, є українським, та й як узгалі слід ідентифікувати «українське»? Відповідь, подібно як у законодавстві, лежить у площині духу та букви його сюжетів/образів. Кіно, зняте за сприяння держави, апіорі мало б бути за своєю суттю українським і таким, що корелює зі стратегіями держави. Як це виглядає на практиці, можна пересвідчитись без особливих зусиль: не треба робити свідомий вибір на

користь національного кіно походом до кінотеатру – тут кіно саме йде до вас, безоплатно, у зручних побутових умовах на вашому гаджеті, якщо обрати перегляд державного каналу.

Наприклад, телеканал «ДІМ», що нині фактично є загальнонаціональним. Його представляють «надійним джерелом інформації, підтримки та єдності з рідною країною для українців по всьому світу»². «Ми, йдеться на сторінці каналу у Youtube, консолідуємо світове українство і небайдужих іноземців довкола українського порядку денного, знайомимо світ із феноменом української багатонаціональної ідентичності, культурної самобутності, хоробрості, згуртованості й патріотизму»³. Телеканал ДІМ, під первісною назвою «ДОМ», засновано ще до повномасштабної російсько-української війни у березні 2020 року як російськомовний «український державний інформаційно-розважальний телеканал, створений для жителів тимчасово окупованих територій України – ОРДЛО та Криму»⁴, що перебуває у підпорядкуванні Міністерства культури та інформаційної політики України. Амбіція цього телеканалу та подібного йому UATV, за словами керівництва, полягала у створенні конкуренції російським «Останкіно» і RT: «Україна бере на себе лідерську роль для всього світу з виробництва російськомовного, адекватного, журналістського, неупередженого контенту. [...] Для нас сьогодні стратегічний регіон присутності – це колишній Радянський Союз і аудиторії, які отримують сигнал з телевежі "Останкіно"»⁵. Одним з авторів концепції

² Телеканал ДІМ. <https://www.youtube.com/@kanalDIM/featured>.

³ Там само.

⁴ Дім (телеканал). [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D0%BC_\(%D1%82%](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D0%BC_(%D1%82%)

⁵ Україна претендує на роль лідера у виробництві російськомовного контенту для аудиторій по всьому світу. 1.03.2021. UATV. <https://web.archive.org/web/20210706174120/https://uatv.ua/ukrayina-pretenduyena-rol-lidera-u-vyrobnystvi-rosijskomovnogo-kontentu-dlya-audytoryj-po-vsomu-svitu/>.

¹ <https://www.facebook.com/photo/?fbid=8956835581014928&set=a.155938961104678>.

телеканалу «ДОМ» виступив режисер серіалу «Слуга народу» Олексій Кириушенко, у своєму інтерв'ю виданню «Бабель» він красномовно сформулював мету цього каналу «Треба душити добром»: «У нас немає концепції війни. Потрібно припинити боротьбу то за захід, то за схід. Треба душити добром і шукати спільні цінності, [спільних] героїв»⁶. Одним із пунктів концепції Олексія Кириушенка був «пошук об'єднуючих тем для України, Росії та Донбасу», напрямними якого автор розглядав: «Цінності перемоги над фашизмом, православ'я, бажання жити в мирі та відновити економічні зв'язки між країнами; Героїв письменників, художників, радянських воїнів, героїв фільмів; Лідерів громадської думки відомих уродженців Донбасу, улюблених артистів радянської естради та кіно, матерів-героїнь»⁷. Спершу йшлося, що телеканал мовитиме тільки на окуповані території, тому на підконтрольній Україні території його дивитися не вийде⁸. Така політика українського державного телеканалу, особливо його тотальна програмна російськомовність, неодноразово були предметом критики з боку громадянського суспільства, українських ЗМІ й, насамперед, деяких журналістів самого телеканалу, в результаті чого частина його колективу звільнилась.

Від заснування, з 24 годин мовлення каналу приблизно 23 години на добу відводилося російськомовним розважальним програмам «найпреміальнішому контенту» «великих гравців ринку», а саме медіагруп «1+1 media», «StarLight Media», «Inter Media Group», «Медіа Група Україна», у т. ч. студії «Квартал 95»⁹, адже гендиректоркою каналу «ДОМ» стала колишня директорка з виробництва «Кварталу 95» Юлія Островська. У 2022 році цей канал мав повністю вийти на власне виробництво контенту. Повномасштабне вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року помітно скоригувало політику каналу: канал став україномовним, відтак відбувся ребрендинг, і з березня 2023 року продукцію, ефір каналу маркують логотипом з назвою «ДІМ». У тематиці серіального контенту з'явилися сюжети, пов'язані з актуальними буднями українців під час війни, прикладом чого є зняті у 2024 році серіали «Потяг», «Сховища» чи «Під одним дахом». Аби зрозуміти якість цих історій, варто з'ясувати, а чим взагалі є серіальна продукція у візії творців каналу «ДОМ»/«ДІМ» та чому їй не суджено сягнути рівня аналогічної кінопродукції британських телекомунікаційних компаній BBC чи SKY або американських HBO чи Netflix, як

6 Марія Жартовська. «Мистецтво — поза політикою». Якими будуть концепція та ідеологія телеканалу для окупованих територій — розповідає консультант проекту, режисер «Слуги народу» Олексій Кириушенко. 17 березня 2020. Бабель. https://babel.ua/texts/40614-mistectvo-pozapolitikoyu-yakimi-budut-koncepciya-ta-ideologiya-telekanalu-dlya-okupovanih-teritoriy-rozpovidaye-konsultant-proyektu-rezhiser-slugi-narodu-oleksiy-kiryushchenko?utm_source=page&utm_medium=read_more

7 Там само.
8 Оксана Комісарова. Дім/Дом. Мінкульт запустив канал для окупованих територій. 02 березня 2020. Суспільне. UA. <https://web.archive.org/web/20200302211336/https://suspihne.media/17261-dimdom-minkult-9> Там само.

популярних серіальних виробників у всьому світі. І тут знову доведеться посилатися на режисера «Слуги народу» автора концепції телеканалу «ДОМ»/«ДІМ» Олексія Кириушенка, котрий взяв за основу для українського державного телеканалу модель російських телемедіа: «На телеканалі "Россия" є зрозуміле для всіх "мило" зрадив, помер, потрапив у біду»¹⁰. Власне, це і є універсальною схемою серіальної продукції каналу «ДОМ»/«ДІМ», та й загалом більшої частини такого контенту, знятого в Україні. А треба сказати, його чимало і на третьому році повномасштабної російсько-української війни темпи випуску серіалів вражають, хоча майже усі вони як близько: передбачувані за сюжетами, драматургією, обличчями акторським складом, зі стерильними емоціями й візуалізацією. Зрештою, вони є виразниками однієї ментальності, плекаючи серед глядача універсальні цінності для суспільства як аморфної маси — глибоко обивательський побутовий примітивізм на рівні базових інстинктів.

Щодо обсягів такої продукції, як засвідчує інтернет-видання «Детектор-медіа», минулого року Міністерство культури, якому безпосередньо підпорядковуються ДП «Мультимедійна платформа іномовлення України» з телеканалами «ДОМ/ДІМ» та «FreeDom» (Uatv), на підставі конкурсу замовило зйомки 37 творів фільмів на суму 308,2 млн грн.¹¹ Метою конкурсу було «запустити, за підтримки держави, системне виробництво якісного патріотичного телепродукту, орієнтованого на широку аудиторію»¹². Щодо жанрових переважень, тут домінують мелодрами, їх доповнюють детективи і навіть містичні серіали. Формат серіалів здебільшого передбачає 4–8 серій. Так, у репертуарі каналу «ДОМ»/«ДІМ» у 2024 році глядач мав нагоду побачити детектив «ОПГ» «український серіал, від якого стигне кров»¹³ про спеціальну оперативну-показову групу Нацполіції для розкриття злочинів міжнародного рівня. Бюджет 15,8 млн грн. Режисер Сергій Толкушкін розповів, що в «ОПГ» «органічно переплетені дві лінії: детективна — де глядачу буде цікаво спостерігати за дедукційною та аналітичною роботою наших героїв, та мелодраматична — в якій глядача занурять в романтичні відносини між персонажами. Члени підрозділу

10 Олег Панфілович. «Треба душити добром». Режисер Кириушенко розкрив концепцію телеканалу для окупованих територій «Дім». 17 березня 2020. Бабель. <https://babel.ua/news/40659-dushiti-dobrom-rezhiser-kiryushchenko-rozkriv-koncepciyu-telekanalu-dlya-okupovanih-teritoriy-dim>

11 Дарина Синицька. Мінкульт заплатив майже 300 млн грн за виробництво українських серіалів і кіно у 2023-му: де їх можна подивитися (ОНОВЛЕНО). 24 січня 2024. Детектор медіа. [https://detector.media/rinok/article/222087/2024-01-24-minkult-zaplatyv-](https://detector.media/rinok/article/222087/2024-01-24-minkult-zaplatyv-12)

12 Дарина Синицька. Мінкульт замовив зйомки 22 серіалів і фільмів за 200 млн грн — на черзі ще 31 проєкт. 20 липня 2023. <https://detector.media/rinok/article/214490/2023-07-20-minkult-zamovyv-zyomky-22-serialiv-i-filmiv-za-200-mln-grn-na-cherzi-shche-31-proiekt/>

13 ОПГ | Український серіал, від якого стигне кров | Початок. Телеканал ДІМ. <https://www.youtube.com/watch?v=6EtXRbLOkY&list=PLraZ8aXLnfvkTcBjHOqZOEqa1otVAU8&index=1>

ОПГ кинули виклик корупції найвищого рівня країни не через власний героїзм, а через запит зі сторони народу та власну неспроможність миритися з недосконалістю системи»¹⁴. Дедукційна робота персонажів серіалу справді вражає, оскільки уже на 18 хвилині першої серії вони оперативно розкривають вбивство сина віцеканцлера Німеччини в Україні. У такому ж темпі відбуваються всі наступні звершення цієї групи «надполіцейських».

Український містичний серіал про порятунок душ¹⁵ «Примарна спадщина» (2024) режисера Олександра Будьонного викликає децю більший інтерес розвитком сюжету та наявністю певних акторських здібностей у виконавців. Головний герой Максим Костюк, якого виховала бабуся-знахарка, успішно маніпулює людьми, вдаючи із себе знаного екстрасенса. Він повертається до рідного дому у зв'язку із смертю бабусі, дух якої накладає на нього закляття, заповідаючи впродовж місяця допомогти 13 душам знайти спокій. Якщо її онук не впорається із завданням — сам стане приви́дом. Навіть у такій фантастичній історії є місце українським воєнним будням. Зокрема, у третій серії побіжно згадано про приліт і пошкодження на заводі, який намагається продати власник. Але й нехтування законами і правилами цих буднів також очевидне, як для фільму, що є держзамовленням приміром, щодо комендантської години, коли герої після опівночі їдуть випити у стрип-бар (серія 2).

Особливе старання у створенні гострого сюжету продемонстрували автори «драматичного серіалу про помсту і силу справжньої любові»¹⁶ «Впізнай мене» (інша назва «Вглиб кролячої норі», 2024) — сценаристка Євгенія Савиченко та режисер Олександр Богданенко. Кошторис 16,9 млн грн. Цей факт не пройшов повз громадську увагу, і під час проведення тендеру на виробництво серіалу в серпні 2023 року до Держаудитслужби надійшло кілька скарг про «недоцільне використання коштів під час війни»¹⁷, відповіді на які служба не надала й рік по тому. Хай там як, «Впізнай мене» «здобув велику популярність та став справжнім хітом серед глядачів»¹⁸. У ньому йдеться про доньку колишнього поліцейського Віру, котра закохується в зятя відомого забудовника і стає жертвою аварії, заподіяної дружиною коханця. Подружжя позбувається тіла Віри, проте вона виявляється живою і після пластичної операції повертається щоб помститися своїм кривдникам. Сюжетний мікс, з якого створено цей синопсис, видає в сценаристові людину свого

14 Роман Мельник. На телеканалі «Дім» вийде новий детективний серіал про спецгрупу Нацполіції. 6 травня 2024. Детектор медіа. <https://detector.media/infospace/article/226405/2024-05-06-na-telekanali-dim-vyyde-novyy-15> Примарна спадщина. Телеканал ДІМ. https://www.youtube.com/watch?v=UQ5ygINA_n4

16 Впізнай мене. Телеканал ДІМ. <https://www.youtube.com/watch?v=hPWRMifg9yY&list>

17 Закупівля послуги з виробництва (створення) аудіовізуального твору — серіалу під робочою назвою «ВГЛИБ КРОЛЯЧОЇ НОРИ» (або альтернативна «ВПІЗНАЙ МЕНЕ») — Ольга Паньків. Новий український серіал «Впізнай мене» зник із YouTube: що сталося і де його можна подивитись. 22 серпня 2024. 24 канал. https://kino.24tv.ua/ukrayinskiy-serial-vpiznay-mene-de-mozhna-podivitis-trichku_n2623014

Серіал «Під одним дахом». Режисер Сергій Сотниченко. 2024.

покоління, позаяк презентує суміш австралійського телесеріалу «Повернення в Едем» та його індійського рімейку «Жага помсти» середини 1980-х рр. В українських широтах не плавають крокодили, на розтерзанні яким кривдники кинули головних героїнь тих, уже класичних, фільмів, проте є бажання зробити сюжет карколомним. Усе пізнається у порівнянні. І «Впізнай мене» 2024 року як українська версія австралійського та індійського кіно сорокарічної давнини в драматичному й виконавському сенсі не витримує критики. Ненав'язливим натяком, що в Україні точиться війна, у фільмі є каска-шолом на столі одного з персонажів — нагадування про його участь в АТО.

Ветеран російсько-української війни, який після поранення втратив зір, є головним героєм мелодрами про «перші справжні почуття»¹⁹ «Поклик кохання» (2024) режисера Олександра Кириєнка. Кошторис цього 4-серійного фільму склав 9,8 млн грн. За сюжетом, перше кохання однокласників Ані й Андрія обривається через непорозуміння на випускному. Аня робить кар'єру в столиці, Андрій стає військовим та повертається додому після поранення. У цей момент доля зводить їх знову. «Поклик кохання» став для нашої команди викликом, розповів Олександр Кириєнко, — адже мелодраматичну історію потрібно було розвивати у воєнній ситуації. Це кіно про сьогоднішній день. І для нас було важливо зіграти військового так, щоб не образити почуття жодного ветерана, жодного військового, які повертаються з фронту додому з важкими пораненнями, знайти потрібну тональність»²⁰. Власне образ ветерана актором Сергієм Стрельниковим створений доволі трепетно і живо, натомість інші персонажі відповідають формальним схемам у заданій жанровій ситуації. Жанровий схематизм у кіно — явище архаїчне з часів німого кінематографа. За цим принципом знімають «мильні опери» від Латинської Америки до Індії і далі. Єдине, чого не пробачає такий підхід — емоційної імпотентності творчого колективу, що будь-яку фабулу робить неживою. Чи здатна українська ментальність у форматі масової культури на емоційні образи різного жанру і своє трактування сучасних тем? Українська популярна музика

19 Поклик кохання. Телеканал ДІМ. <https://www.youtube.com/watch?v=yZDMw6XylAU>

20 Марина Баранівська. 20 квітня на каналі «Дім» — прем'єра мелодраматичного серіалу «Поклик кохання». 19 квітня 2024. Детектор медіа. <https://detector.media/infospace/article/225692/2024-04-19-20-kvitnya-na-kanali-dim-premiera-melodramatichnogo-serialu-poklyk-kokhannya/>

Серіал «Потяг». Режисер Володимир Янощук. 2024.

яскравий тому приклад. Кіноіндустрія ж, що виросла з російських лекал у сервільному підпорядкуванні російським продюсерам, покищо мало здатна на живу, глибоку й основне свою емоцію. Адже творці знятих в Україні серіалів традиційно хочуть догодити «і нашим, і вашим», за звичкою оглядаючись на російську аудиторію.

Розповідаючи про війну, українська кіноіндустрія намагається її побутово висвітлити й подає війну як тло у житті сучасного обивателя, заклопотаного не так виживанням під час цих подій, як вирішенням проблем особистого характеру, на кшталт «любить не любить», «вагітніти не вагітніти». Іншого змісту тут важко знайти, а тим паче сенсу – посилу в соціум. Показовим у цьому розумінні є «вражаючий серіал про життя українців у перші дні великої війни»²¹ «Під одним дахом» (2024) режисера Сергія Сотниченка. Кошторис фільму 8 млн грн. За сюжетом, герої – друзі дитинства зі своїми сім'ями, колишніми та нинішніми дружинами опиняються в одному будинку у зв'язку з початком повномасштабної війни. Продукцію характеризують анотації до серій: «Чому вагається головна героїня Марина, що її турбує в нових стосунках? Чому колишня дружина Святослава не може його відпустити? Дізнавайтесь у першій серії драми»; «У якій небезпеці опиниться Святослав та його друг дитинства? Чи зможуть жінки порозумітися? Дивіться у другій серії серіалу»; «Чи всі вижили після обстрілу? Хто зможе вибратися зі справжнього пекла? Не пропустіть третю серію драми "Під одним дахом", де кожна мить може бути останньою!»; «Нікого не попередивши, Ірина з Ольгою втекли з окупації. У цей час Марина дізнається про зраду Святослава – він цілувався з колишньою. А Сашко зізнається в почуттях іншій жінці... Ситуація загострюється, вибухи не дають спокою, страх і напруга нарастають»²².

Ще одна прем'єра 2024 року на тему українських буднів під час війни – фільм «Потяг» режисера Володимира Янощука про перший евакуаційний рейс, що прямує на захід України²³. У пресрелізі серіалу сказано, що в ньому «йдеється про роботу "Укрзалізниця" на початку повномасштабної війни очима по-

21 Під одним дахом. Телеканал ДІМ. <https://www.youtube.com/watch?v=rCaiZbEZlgo>

22 Там само.

23 Потяг. Телеканал ДІМ. <https://www.youtube.com/watch?v=CwLXnLYK6gs>

їздної бригади евакуаційного потяга. За сюжетом картини, саме цей потяг стає першим з багатьох, які рятуватимуть біженців з обстрілюваних ворожими ракетами міст. Серіал дозволить глядачам побачити зсередини, як саме відбувалися драматичні перипетії унікальної евакуаційної операції, проведеної українськими залізничниками. А головне – як українці вміють любити і співпереживати, виявляти небайдужість і щедрість, порядність і чесність, хоробрість і відданість»²⁴. Оглядачі відзначають чесноти фільму²⁵, у т.ч. в техніці серіальної драматургії та його відповідність жанру «виробничого екшну». З огляду на вищесказане, виникає питання «Куди йдемо?» щодо мети і завдань держави в замовленні значної кількості кінопродукції. Державне підприємство «Мультимедіа платформа інномовлення України» роз'яснило, що «виробництво актуального українського аудіовізуального контенту різних жанрів для широкої аудиторії під час повномасштабної війни – це не питання "розваги", а питання національної інформаційної та культурної безпеки, надважливе для розвитку креативної незалежності та протидії ворожій пропаганді, а також питання підтримки ментального здоров'я нації»²⁶. Отже, стратегічно держава у такий спосіб намагається підтримати та заспокоїти людей. Інше питання, яких громадян формує таким чином собі держава, коли за межами кіноекрану реальне життя на третьому році повномасштабної війни рясніє конфліктами на тлі примусової мобілізації? Як тут не згадати слова героїні роману «Жульєтта» маркиза де Сада, сказані королю: «Ви лякаєтесь проникливості генія, тому заохочуєте невігластво. Ви годуете народ опіумом, щоб, одурманений, він не відчував своїх бід, винуватцем яких є ви самі. Ось чому там, де ви царствуете, немає закладів, які могли б дати вітчизні великих людей; знання не винагороджуються, а коли в мудрості немає ні честі, ні вигоди, ніхто не прагне до неї»²⁷. Кіноіндустрія в Україні під час війни залишається на рівні побутових низових проблем. Громадянські ж цінності і патріотичне кіно як висока етично-моральна форма та запит сучасника у воюючій державі стали прерогативою українського кінематографа – не тільки безпосередньо у вигляді воєнних драм, а й цілком пригодницьких історичних сюжетів, що довів «Довбуш» Олеся Саніна.

Хтозна, можливо, на фронті російсько-української війни народжується сучасний Довженко зі своїм «Щоденником» та «Україною в огні» цієї війни і він ще розповість про неї мовою кіно.

24 Марина Баранівська. 18 травня на телеканалі «Дім» – прем'єра драматичного серіалу «Потяг». 16 травня 2024. Детектор медіа. <https://detector.media/infospace/article/226948/2024-05-16-18-travnya-na>

25 Марія Спалек. Серіали «Евакуація» та «Потяг», або Джекіл і Гайд на українському телебаченні. 20 жовтня 2024. Детектор медіа. <https://detector.media/kritika/article/233644/2024-10-20-serialy-evakuatsiya-ta-potyag>

26 Марія Спалек. Лобова атака державного патріотичного кіно. 17 квітня 2024. Детектор медіа. <https://detector.media/kritika/article/225561/2024-04-17-lobova-ataka-derzhavnogo-patriotichnogo-kino/>

27 Процитовано за: Опіум народу. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Ярослав Пілунський

Кінооператор, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка Ярослав Пілунський.

Ярослав Пілунський – один із найвідоміших українських кінооператорів, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка (2018), заслужений діяч мистецтв України, в доробку якого, серед іншого, фільм «Брати. Остання сповідь», музичні кліпи відомих українських виконавців, документальний фільм «Перша сотня», перебуває на фронті з початку великої війни. За тиждень перед повномасштабним вторгненням він в Італії завершував роботу над стрічкою режисера Андреа Маньяні «Тривала втеча». Під час прем'єри цього фільму в Чернівцях (2023) Маньяні розповів зворушливу історію про свою дружбу з Пілунським:

«Він підтримував мене під час зйомок, підготовки і навіть пост-

Ярослав Пілунський – командир підрозділу аеророзвідки.

продакшну. Ярослав був зі мною в Римі на процесі кольорокорекції буквально за тиждень до війни. Я пам'ятаю його шоковий стан, коли почалася [велика] війна. Я запропонував йому залишитися, пообіцявши допомогти евакуювати його родину. Однак він відмовився, заявивши, що повинен повернутися і боротися за свою країну.

Пригадую, він подарував мені пляшку горілки, коли приїхав до Риму. Я пообіцяв йому, що відкрию її, коли війна закінчиться й Україна перемає. Ця пляшка досі не відкоркована, і я сподіваюся незабаром відсвяткувати з нею на честь перемоги Україні».

Під час боїв на Київщині Ярославу зателефонувала знайома продюсерка та спитала, чи знає він операторів, які вміють керувати дронами. Він відповів ствердно. Відтоді долучився до тактичної групи «Адам» і подорожує по різних ділянках фронту. Був поранений і знову повернувся на передову. Ярослав Пілунський з позивним «Піл» з весни 2023 року – командир підрозділу аеророзвідки¹.

З першими променями сонця дрони ЗСУ злітають над позиціями та летять на розвідку, вишукуючи слабкі місця ворога. Кадри здобуваються важкою працею та кров'ю: бліндажі та окопи підрозділу регулярно обстрілюються. «Кінематограф набагато цікавіше, каже Ярослав. Жодного дня не повторюється. Але треба робити. Треба робити цю, майже шахтарську, справу. Просто рубати це каміння. Запаковувати його в землю, у чорнозем»².

У Ярослава Пілунського четверо синів, і він на фронті не шкодує сил для перемоги України в цій війні.

1 Розмова з Я. Пілунським на: <https://armyinform.com.ua/2024/08/11/znimav-kino-teper-znimaye-vluchannya-po-vorogu-yak-kinooperator-yaroslav-pilunskiy-stav-dronarem/>

2 <https://suspilne.media/461375-kinooperator-ocoliv-pidrozdil-aerorozvidki-bila-bahmuta-aroslav-pilunskij-suspilne-ludi/>